

Stefan Edman och Göran Värmbby

Gärna miljonstad

– men först superetta i hållbar utveckling!

Just när vi sätter punkt för detta kapitel – i april 2014 - läser vi i media att Västsvenska Handelskammaren bjudit näringsliv, politiker och forskare till rådslag om att göra Göteborg till miljonstad.

Är detta en bra och rimlig vision?

Ja, själva storleken är kanske inte helt betydelselös. Men betydligt intressantare är förstås att rent innehållsmässigt pejla hur vi tillsammans kan göra vårt älskade Göteborg ledande, lockande, lättillgängligt.

Hur långt har vi hunnit till 2030?

Låt oss vända på kuttingen och starta ”från slutet”, det vill säga först presentera vad vi kan och måste göra de närmaste femton åren – och därefter visa hur vi kan nå dit.

Vårt fokus är en förstklassigt hållbar stad och region, socialt, miljömässigt och ekonomiskt.

Vårt tänkande utgår från det som ofta kallas triple-helix - en kreativ och utvecklande synergi mellan näringslivet, akademierna (universitet och högskolor) och det offentliga (kommun- och regionpolitik) utökat med deltagande från medborgare och media. Vår självklara grundsyn är därvid att det som är socialt hållbart och miljömässigt hållbart driver fram en mer hållbar och sund ekonomisk tillväxt – och vice versa.

Det är ju med dessa mål för ögonen en makalöst spännande utmaning att göra Göteborg till en ledande metropol! Inte bara för oss göteborgare och västsvenskar utan också för nationen. Och för den stora världen utanför Sverige, eftersom vi, sju miljarder världsmedborgare, blivit alltmer beroende av varandras ekonomier och livsstilar och inte minst av hur vi utnyttjar planetens naturresurser och ekologiska system. ”Den enes bröd...”

Härnedan har vi valt ut 15 angelägna uppdrag och 10 förslag till strukturförändringar som kan och måste förverkligas de kommande femton åren. De är alla livsviktiga för Göteborg och Västsverige, för trivsel och välbefinnande. Samtidigt kommer de att alstra varor, tjänster och kunnande som kan göra miljö- och hälso nytta i stora världen, ge jobb och utkomst åt folk här hemma och dra in exportpengar till vår stad. Win-win!

*** Uppdrag Gröna Staden!**

1. *Den Nya Älvstaden* – delvis flytande på vattnet och med investeringar på totalt ca 200 miljarder kronor - är kanske inte helt färdigbyggd men utgör nu ett av Europas mest intressanta stadsbyggnadsprojekt och skyltfönster för en smartare resurshushållning, där effektiv teknik och varsammare livsmönster minskat energi- och materialanvändningen med 70-80 procent.
2. *Backa och Angered*, de gamla slitna miljonprogramområdena, har blivit attraktiva exempel på hur fysiskt och socialt nytänkande kan kombineras och förverkligas i nära samverkan med de boende. Social segregering är snart ett minne blott; många flyttar nu hit från andra delar av Göteborg.
3. *Västsvenska trafikpaketet* är färdigbyggt, med ett nytt snabbt kollektivtrafiksystem i staden och effektivare järnvägsförbindelser till och från Göteborg. Privatbilar är inte utstraffade från stadskärnan, men består framförallt av el-, hybrid- och biogasfordon.
4. *Gröna Staden* är förverkligad, med odlingar, "urbana slätterängar" av stor skönhet; här och var finns ytor med husdjur och "levande" vattenstråk.
5. *Mobility* är en stor bransch i Västsverige; bilåkandet har minskat rejält, cykling, promenader och kollektivtrafik har ökat kraftigt.

*** Uppdrag Näringslivet!**

6. Raffinaderierna och kemiföretagen är tillsammans med energiföretag, skogsindustrin och jordbruket i Sverige ledande inom EU med förnybara råvaror och produktion av hållbara produkter och drivmedel. En ”ny” västsvensk industribransch – där även kommunernas organiska avfallshantering ingår - har skapats med hållbara råvaror och ett hållbart skogs- och jordbruk och med processindustrins kompetens.
7. Fordonsindustrin med underleverantörer och konsulter utgör en nod inom EU som ligger i framkant ifråga om smarta fordon och transportsystem med goda ingångar och kontakter i Asien m fl kontinenter.
8. Göteborgs Hamn med rederier, marinteknikföretag och andra västkusthamnar bildar tillsammans med Vänersjöfarten och Chalmers ett high tech nav inom hållbar sjöfart – med energieffektivisering som specialitet. EU-konceptet ”Inland Water System”, miljörankingverktyget Clean Shipping Index och miljöstyrande hamnavgifter är andra föregångsexempel – och en ny Hisingsbro är på plats som inte hindrar den växande Vänersjöfarten.
9. Regionen är en av de mest attraktiva testarenorna globalt för transport-, energi- och byggnadsrelaterade företag och lösningar. Landvetter och Svevia sticker ut rejält och har tagit på sig ledartröjan för hållbar flygtrafik.
10. Näringslivet initierar regelbundet demoprojekt inom kommunen och forskningsuppgifter för Chalmers och Universitetet.
11. Cirkulär ekonomi har blivit ett allt vanligare koncept för företag och lokala områden. Stena Recycling, Renova m. fl. medverkar. Alltmer material och alltfler produkter återanvänds eller återvinns.
12. Ett nytt spännande kluster har utvecklats som blivit ett av de ledande i Sverige på sitt område: Med naturen som inspiration för innovationer och med ett nytt ekonomiskt tänk. Här utvecklas en helt ny typ av företag och samarbetsformer med enorm potential för kontinenter som

Afrika, Sydamerika och Asien, som ännu inte hunnit göra om alla misstag som "Västvärlden" gjort.

Uppdrag Akademin!

13. Utbildningen i gymnasier, Universitetet – inte minst Handelshögskolan – och Chalmers är ledande i landet när det gäller alla de tre delarna inom hållbarhetsbegreppet – miljö, ekonomi och "människan"/sociala biten. Högskolan i Borås och Högskolan Väst är också centrala i sammanhanget.
14. Universitetet, Chalmers och andra forskningsinriktade institut deltar aktivt i uppbyggnaden av den hållbara staden och Göteborgsregionen genom olika forskningsprojekt och får därmed ett bra utbildningsmaterial och efterfrågade forskningsresultat.
15. Universitetet och Chalmers har utvecklat ett ännu mer konkret samarbete med universitet och högskolor i andra länder inom forskning kopplat till hållbar utveckling och bidrar på så sätt även till nya kontakter för kommun och näringsliv.

Organisatoriska förändringar som bidragit till att målen kunnat nås:

- a. Göteborg och kranskommunerna har bildat "Gröna Regionstaden", dock med ett gott mått av bibehållen självbestämmanderätt för de tidigare kommunerna. Ett kreativt samarbete har också kommit igång med övriga Västsverige – med ökad ekologisk balans mellan stad och land som ett av flera viktiga resultat.
- b. Göteborg har inrättat en Grön Stadsrådsberedning med överblick och expertkunnande, direkt underställd kommunstyrelsen. En grupp som arbetar med övergripande strategier, politisk styrning - via kommunalråden - samordning och uppföljning
- c. Göteborg har också som första kommun utvecklat en ny process för hållbar stadsplanering. Arkitekter, planerare och andra experter tar gemensamt fram nya planer och bestämmelser. Energi-, trafik-, VA-, näringslivs- och socialexperter är med redan från start. Samspelet med medborgarna prioriteras.

- d. De kommunala bolagen och förvaltningarna har utvecklats ännu mer som drivkrafter för en hållbar utveckling och samarbetar både med näringsliv, akademi och kommuninnevånare.
- e. Politikerna har tillsammans med företagen och akademien utvecklat en unik plattform för framtagning av nya produkter och tjänster. Stombussar, I Nya Hjulspår, BiMiTrucks, ElectriCity m fl projekt bildar skolexempel.
- f. Både inom näringslivet och kommunen pågår ett kontinuerligt projekt – Livslångt Lärande – med syftet att lära sig om hur ”andra” tänker och fungerar. Kommunanställda lär sig om näringslivets förutsättningar, företagen lär sig om hur kommunen fungerar, svenskar lär sig om invandrare, invandrare lär sig om svenskar.
- g. Teknikupphandling är ett nygammalt koncept som fått stort genomslag och som driver på utvecklingen av produkter och tjänster inom såväl kommun som näringsliv.
- h. Politiken och näringslivet samarbetar för att uppnå bättre nätverkande och samverkan med de andra storstäderna i Sverige, med riksdag och regering och med andra städer och regioner i andra länder. Tillsammans med länder i det europeiska närområdet har en resursbas etablerats som kan matcha utvecklingen i Afrika, Asien och Sydamerika.
- i. Den kommunala kompetensen i Göteborgsregionen har förädlat samarbetet i projektet ”Green Gothenburg” för att på ett systematiskt sätt öka exporten från västsvenska företag och få fler internationella företag att investera i Göteborgsregionen.
- j. Gröna Regionstadens Miljö- och Klimatförvaltning har en stark roll som faktaförsörjare; mätningar och beräkningar av totala utsläpp, energiförbrukning och miljöbelastningar ger en kontinuerlig och tydlig överblick över hur utvecklingen går. Det som tillkommit är ett Happy Index – HPI Happy Planet Index – som även mäter ”hur folk mår”, bortom BNP och andra ekonomiska måttstockar

Ont om jordklot!

Drivkrafterna för att förändra Göteborg och Västsverige finns givetvis hos oss själva, men också alltmer i världen utanför oss: problem, behov, efterfrågan och möjligheter (inte minst på det sociala och miljömässiga området).

Den amerikanske professorn och humanekologen William Rees har nyligen försökt räkna ut hur många människor som på lång sikt kan bo och leva ett hyfsat gott liv på vår gemensamma planet. Han utgår från dagens resursanvändning per person i förhållande till vad man kan anta om planetens potentiella bärkraft vad gäller mat, vatten, fibrer, metaller, energi mm. Baserat på den nu bästa tekniken för att omvandla naturresurser till välfärd landar han på följande summering:

* Jorden kan långsiktigt försörja 15 miljarder människor om alla lever som den genomsnittlige indiern gör idag...

* ...men klarar bara ca 2,5 miljarder på medeleuropéens nuvarande levnadsstandard...

* ...och endast 1,5 miljarder på dagens genomsittliga amerikanska livsstil

Trots detta kan och bör man vara optimist, inte minst därför att mänskligheten sedan femton, tjugo år även gör häpnadsväckande framsteg: Spädbarnsdödligheten har halverats, medellivslängden stiger, 89 procent har tillgång till rent färskvatten, ohälsan minskar, långt över 90 procent av världens barn går i skola, demokratin har segrat i många länder (källa: Human Development Report som årligen ges ut av FNs utvecklingsorgan UNDP).

Den "sociala hållbarheten" går alltså i hög grad åt rätt håll! Orsakerna är lätta att se: Utbildning och forskning, spridning av effektivare, grönare teknik, demokrati och frihandel. Den globala ekonomin är idag faktiskt fem gånger större än den var 1950

Men det finns en baksida av det glänsande myntet: Den ekonomiska tillväxten sker på många håll, särskilt i utvecklingsländerna, med alltför dålig teknik på en otyglad marknad och utan klarsynt politiskt ledarskap. Resultatet förskräcker: Klimatkris, jordflykt, fisktomma hav, sjunkande grundvatten, skogsskövling, utarmad biologisk mångfald, kvävande storstadsluft. Ett dystert bokslut som berör oss alla – inklusive de ännu ofödda - och framförallt drabbar fattigt folk med redan sämre hälsa och livskvalitet. Hermann Daly, f.d. Världsbankekonom beskriver det som negativ tillväxt.

Kultur, teknik, hälsa, miljö

Att göra världen mera robust borde därför vara den utan jämförelse viktigaste punkten på den globala och lokala agendan. En "miljöfråga"? Javisst, men hållbar utveckling handlar minst lika mycket om kultur, värderingar, livsstil och

etik som om behovet av forskning, teknikspridning och en sundare ekonomisk tillväxt. Här kan och måste Sverige bidra genom att steg för steg bli en mer solidarisk nation i världssamfundet, ett samhälle som hushållar klokt och varsamt med både naturens och människors resurser.

Vad måste då göras, vad krävs av oss? Låt oss ta en metafor, en bild från västkusten: Tänk dig Göteborg eller ditt eget företag eller hushåll som en gammal hederlig roddbåt med tre åror: en styråra i aktern och två som man rör med. Utmaningen är att styra om till en mer hållbar kurs - och ro dit!

Styråran symboliserar politiken, företagsledningen, kommunstyrelsen eller varför inte familjerådet därhemma.

Den ena av roddårorna representerar den gröna tekniken – smart, resurssnål, giftfri och med återvinningsmöjligheter inbyggda. En åra mot framtiden som ger oss makalösa möjligheter att skapa välfärd med ofantligt mycket mindre input av material och energi, jämfört med för bara fem, tio eller femton år sedan. Exempel: Rakapparater, hårtorkar, kyl och frys som bara förbrukar en tredjedel så mycket el; bilar som rullar på tre deciliter bränsle: vägar och broar som uppförs med halva mängden betong och stål; välisolerade bostäder utan värmepanna. Hit hör också industri- och energiproduktionsteknik utan olja och kol, baserad på sol, vind och biomassa. Mm mm!

Teknikens åra är alltså synnerligen löftesrik. Göteborg, Sverige, ja hela världen måste ro allt kraftfullare med den. Det förutsätter massiv export, handel och överföring av bästa teknik och management mellan länder, inte minst till nationer med svagare ekonomi. Kvardröjande statliga subventioner till olja, kol och usel teknik måste samtidigt tas bort.

Teknikåran firar sedan länge stora triumfer. Ändå rör sig båten onödigt långsamt framåt och snurrar ibland runt på samma fläck. Varför? Jo, därför att konsumtionen ökar kraftigt i världens medel- och överklass, som en följd av att allt fler människor får bättre liv och mer pengar i plånboken. Det är i grunden en positiv utveckling. Men samtidigt riskerar de goda miljöeffekterna av grön teknik att ätas upp, helt eller delvis

Varsamma livsstilens åra

Konsumentforskarna talar om en rebound- eller rekyleffekt. Globalt leder den till en ekologisk skuldcris med negativa effekter som klimatkris och överkonsumtion av förnybara resurser som åkermark, fisk och skogar. Kanske motsvarar skulden idag ca 11% av jordens samlade BNP.

Därför behöver vi ro mer ihärdigt med den andra åran framtidsbåten, den varsamma livsstilens åra! Den är svårare att definiera än teknikåran. Men grovt sett inkluderar den tre samverkande strategier. En är att vi börjar konsumera mera kultur, utbildning och hälsotjänster på bekostnad av andelen ”prylköp”. En annan och mer radikal åtgärd är att plockar ut en del av vår standarhöjning i form av mer fri tid i stället för i ökad lön.

Långsiktigt kommer denna typ av konsumtionsförändringar att också påverka produktionsledet och därmed skapa en sundare ekonomisk tillväxt. Och en marknad som inte motverkar utan i stället främjar en robust samhällsutveckling.

När vi tänker på hur Göteborg skall bli superetta i hållbar utveckling inser vi att vår stad och region måste ro lika starkt med bägge dessa framtidsåror. Vi tror inte minst på kulturens avgörande roll, på minst två sätt:

1. Kulturen – teater, musik, konst, böcker, film, dans – hjälper oss att förstå os själva och tillvaron, och bädda för den fantasi och livslust vi behöver för att klara och rentav tycka om förändringarna som krävs
2. Kulturkonsumtion är – det visar alla så kallade livscykelanalyser - betydligt skonsammare mot natur och miljö, mätt som t ex klimatpåverkan per krona.

Göteborg har, som vi redan påmint om, en stark och lysande kulturtradition, buren av såväl amatörer och ideella som professionella.

Det betyder att konstnärer och musiker, författare och skådespelare är nyckelpersoner i strävan efter en mer hållbar livsstil och ekonomi - utöver allt annat positivt som kulturen skänker. Göteborg måste stärka deras ekonomiska villkor och uppvärdera deras vikt och status

Här har skolan och folkrörelserna, nya som gamla, en betydelse roll att spela. I Göteborgs grundskolor och gymnasier bör hållbar utveckling vara ett kärnämne, en tvärvetenskaplig undervisning och dialog för att förstå vår stad och dess ansvar och möjligheter i världens utmaningar

Världsbankens utmaning – för Göteborg

På Världsekonometiskt Forum i Davos i Schweiz – årlig tankesmedja för en global elit av tänkare, ekonomer och politiker – berättade Världsbankens chef Jim Yong Kim i januari 2014 om det nyvaknade snabbt växande intresset för en grön obligationsmarknad. Stora banker som Bank of America Merrill Lynch,

Citigroup och JP Morgan Chase har ytterligare pushat på genom att nyligen ge ut guidelines, riktlinjer, för en sådan marknadsutveckling.

Jim Yong Kim har sedan han tillträdde gett Världsbanken en oväntat grön profil. Inför riskkapitalister och företagsledare i Davos satte han upp målet 20 miljarder US dollar i gröna obligationer till september 2014, en fördubbling på ett halvår. Och 50 miljarder US dollar inför klimattoppmötet i Paris 2015!

Kapitalet borde investeras i sju sektorer som Yong betecknar som det snabbast växande och mest intressanta segmentet i världsekonomin:

- Förnybar energi
- Energieffektivitet inkl smarta bostäder och lokaler
- Mer avancerad teknik för återvinning av material och energi
- Hållbar markanvändning inkl skogs- och jordbruk
- Rena, effektiva transportsystem och fordon
- Smarta vattenförsörjningssystem
- Smartare vård och utnyttjande av planetens biologiska mångfald.

Här, just här kommer vårt Göteborg och Västsverige in i den globala matchen!

Små i världen – men världskompetenta!

Västsverige och Göteborg är försumbart små i den globala byn, till yta och folkmängd.

Men det spelar ingen roll. Poängen är ju att vår provins, nu liksom tidigare, utgör en mångkulturell tankesmedja av brett kunnande, rik kraft och stolta traditioner av konstnärlig, musikalisk, vetenskaplig och industriell kompetens. En kreativ arena som drar till sig investeringar och etableringar och bidrar till nya hållbara lösningar som kan exporteras. Och som skapar nya hållbara jobb och företag.

Precis som på 1600-talet när svenskar, tyskar, skottar och holländare byggde Staden vid Havet och Älven. Som på 1700-talet när Sahlgren etablerade sockerbruk och tillsammans med skotska, holländska och tyska entreprenörer seglade tur och retur Götheborg-Kina och tog världen hem till Sverige. Som på 1800-talet då varv, rederier och spinnerier sköt som svampar ur de göteborgska stränderna. För att inte tala om 1900-talet med Gamlestaden, SKF, Volvo, expansionen av universitet och högskolor och mycket, mycket annat.

Från flåbuse till förebild

”Göteborg är helvetets förgård”, utbrast Birgitta Dahl i slutet av 1980-talet och tänkte på stadens luftföroreningar och smog, Hisingens raffinaderier och Volvo med sina kolväteutsläpp, Göta älv med sitt smutsiga vatten och en hel del annat elände.

För att häva denna trista situation tillsatte Dahl, redan då legendarisk miljöminister en ”räddningskommission”. Miljöprojekt Göteborg 1988-89 jobbade snabbt och effektivt. Det som projektet framförallt införde var ett samarbete mellan kommun och företag – ett vinn-vinn-koncept där de som var en del av problemet blev en del av lösningen. Politiken och kommunens organisationer tog gemensamt många steg framåt.

Resultaten lät inte vänta på sig. Sju år senare gick fick Göteborg motta Kungens miljöpris i Naturliga Stegets tävling för Sveriges kommuner.

Staden hade alltså snabbt rehabiliterat sig, från ekologisk flåbuse till grön förebild, både i Sverige och internationellt. Delegationer från när och fjärran stod på kö för att höra om miljözonerna och miljöfordonen i stadstrafiken. Om de konkreta utvecklingsprojekten med förvaltningar och kommunala bolag: Renova (renhållning och återvinning), Göteborg Energi, Gatubolaget, Göteborgs Hamn, Trafikkontoret, Stadsbyggnadskontoret m fl. Om ”Miljöhandbok för göteborgaren” och Göteborgs internationella miljöpris (senare priset för hållbar utveckling:

Så småningom följde ytterligare initiativ:

Göteborgs Hamn, störst i Norden, installerade – som första hamn i världen - elanslutning för fartyg vid kaj, en lika enkel som smart medicin för bättre luft. Projektet Ren Smörja i Göteborg lockade flera av stadens åkerier och den svenska skogsindustrin att byta till miljöanpassade, biologiskt nedbrytbara hydrauloljor; faktum är att Statoil och andra oljebolag genom detta projekt tog ledningen i Europa för en miljöinriktad utveckling av smörjmedel.

Ett annat spännande industriutvecklingsprojekt – med liknande vinn-vinn-upplägg som Miljöprojekt Göteborg - var Biogas Väst, startat av Borås, Trollhättan, Göteborg, LRF, Västra Götalandsregionen och Volvoföretagen. Det initierade liknande samarbetsprojekt i övriga Sverige för utveckling av biogas för fordon. Och skapade många nya arbetstillfällen.

Universitetet, Chalmers, länsstyrelsen, Västsvenska Handelskammaren m fl hängde på med det ena projektet efter det andra – GAME, Emas för

småföretag, Miljökompetenskatalogen mm. 1998 investerade Chalmers 100 Mkr i en unik miljö- och hållbarhetsstrategi.

Med det göteborgsvitsiga namnet "I Nya Hjulspår" samarbetade staden och industrin i ett unikt projekt som efter femton år av fälttester och ihärdig lobbying peppade EU att stifta en ny lag: Från 2010 är det förbjudet att använda giftiga, cancerframkallade HA-oljor i Europas bildäckstillverkning. Lagen sanerade bort 300 000 ton miljögifter från vägarna. Plus att nya jobb har skapats inom Nynaskoncernen – leverantör i projektet av miljöanpassade alternativ till HA-olja - med huvudkontor och raffinaderi i Nynäshamn.

Vi gissar att en och annan av våra göteborgska läsare, även personer i ledande ställning, blir rejält förbryllade av vår redovisning. Har allt detta hänt här hos oss? Är vi verkligen så duktiga? Javisst – och ändå har vi bara presenterat ett begränsat urval på en stolt och storslagen grönindustriell agenda. Med Göteborg som drivkraft och centrum.

Men inte är vi väl bäst i landet? Nja, 2014 är nog Malmö, Stockholm, Växjö och Örebro mera kända som "green cities". Hur verkligheten exakt ser ut vet vi i och för sig inte eftersom det saknas jämförande siffror. Men att vår stad när det gäller "image" tillfälligt befinner sig i en liten svacka är det nog ingen tvekan om.

Ett problem är att de senaste årens sk "mut- och korruptionsskandaler" gjort många beslutsfattare och anställda onödigt försiktiga. Vi uppfattar dock inte att det finns någon speciell "mut-kultur" i Göteborg. Rädslan att göra fel och hängas ut i media har skapat en förhoppningsvis tillfällig handlingsförlamning, främmande för den annars så driftiga och resultatriktade Göteborgsandan.

Vi vill dock hävda att Göteborg och Västsverige nu (2014) kan uppvisa en lång rad positiva skeenden. Framtiden ter sig löftesrik!

Tre framgångssektorer som visar vägen mot 2030

Det finns förstås många olika sätt att beskriva vad Göteborg kan och bör göra de kommande femton, tjugo åren. Det handlar, som vi redan sagt, i hög grad om att främja och stärka kultur, demokrati och ökad social sammanhållning, den andra åran i roddbåten mot framtiden.

Här skall vi dock fortsätta ro med teknikåran. Personligen är vi särskilt fascinerade av följande tre gröna kluster, med företag som samarbetar med kommuner, akademi, stat och NGOs; de har alla en betydande potential att skapa jobb, exportintäkter och framtidstro för vår stad och region.

Specifikt för vår västsvenska region är ju att den omfattar en mångfald av tung industri – som samtidigt utgör några av de mest miljöpåverkande branscherna. Tack vare denna kompetens kan regionen vara med och visa vägen för hållbar industriell utveckling! Och en hållbar återindustrialisering som västvärlden så väl behöver.

- **Smarta transporter: Bilar, bränslen, sjöfart, IT**

Här gör Västsverige skillnad sedan länge – och mycket mer är på gång! T ex är raffinaderierna i Göteborg och kemiindustrin i Stenungsund nu topprankade i Europas hållbarhetsliga. Två av dem är energieffektivast i världen och har redan en omfattande tillverkning av förnybara drivmedel. Raffin på Hisingen är ca tio gånger renare än de genomsnittliga anläggningarna på kontinenten.

I mars 2014 invigde Göteborg Energi världens första fabrik för tillverkning av förnybar biogas; initiativet kallas Gobigas. Det kommunägda bolaget var pionjär i att mata in biogas i naturgasnätet, som fordonsbränsle till Macka. Och de var pionjärer på att via sitt dotterbolag FordonsGas leverera flytande biogas till Volvobilar med så kallad dual-fuelteknik. Framöver kan biogas ersätta fossilgas och nafta som råvara åt kemiföretagen i Stenungsund när de – i sin världsunika vision Hållbar kemi 2030 – gör ”granulat” för plasttillverkning m m.

Volvobolagen med sina underleverantörer och konsulter är idag avancerade high-techföretag som fortsätter att placera Västsverige på världskartan. Nystartade Nevs – National Electrical Vehicle Sweden AB - bygger elbilar i Saabs lokaler i Trollhättan.

Till globalt välrenommerade sjöfartsföretag hör Stena, GESAB, FKAB, SSPA, ScandiNAOS, Marinfloc och Donsörederierna. Rederierna kör sina fartyg på flytande naturgas (LNG), metanol och har avancerad energiåtervinning och vattenrening. Göteborgs Hamn är pionjär i att utveckla järnvägspendlar till olika ”torrhamnar” i Sverige, vilket år 2012 minskade utsläppen av koldioxid med drygt 50 000 ton.

Lindholmen Science Park på Hisingen är nationellt centrum för utveckling av framtidens säkra och miljöanpassade transporter, fordon och transportsystem.

Ett mycket intressant koncept - utvecklat av BRG, Business Region Göteborg - att bygga vidare på är s k ”industrisafarier”. De kan genomföras i samband med t ex konferenser och andra events och innebär snabba spännande kollektiva studiebesök direkt ut till olika industrianläggningar eller företag, inklusive kommunala.

- **Smart byggande: 0-energihus, fastighetskötsel, stadsutveckling**

Även här är Göteborgsregionen ett spännande skyltfönster för omvärlden: I Alingsås finns Passivhuscentrum, navet i ett större nätverk av 0-energihus. Nya Krokslätt i Mölndal och Kongahälla i Kungälv är exempel på nya samarbets- och innovationsplattformar. Norra älvstranden på Hisingen präglas av lågenergibygnader, vida bättre än dem i Hammarby Sjöstad i Stockholm.

Göteborg kan stoltsera med Sveriges enda projekt för Affärsdriven Hållbar Stadsutveckling, bl a med klimat- och miljöanpassat byggande och skötsel. Skanskas "Gröna skrapan" i stadsdelen Gårda är det första svenska kontorshus som certifierats på högsta nivå i det så kallade Leeds-systemet. Arkitekt-, bygg- och fastighetsföretag som Husvärden, White, Kjellgren Kaminsky, Efem, Skanska, Wallenstam och NCC driver unika hållbarhetsprojekt. Den nya Älvstaden – ett av Europas största ombyggnadsprojekt och stadsför-tätningar - är på G med klar inriktning mot hållbar stadsplanering. Visionen är 45 000 fler boende och 60 000 nya arbetsplatser år 2030.

- **Smart energi: Fjärrvärme, fjärrkyla, vindkraft, biogas, effektivisering**

Göteborg har världens mest avancerade fjärrvärmesystem. Det försörjer staden med värme; 80 procent utgörs av industrins spillvärme och energi från avfallsförbränningen. Den senare producerar även el för ca 60 000 hushåll. Fjärrvärme är en suverän teknik ur miljö- och klimatsynpunkt men ändå nästan okänd i flertalet EU-länder – hittills. Det ger stora exportmöjligheter för Göteborg och Västsverige, en möjlighet som utvecklas genom projekten Celsius och Green Gothenburg.

Kommunägda Göteborg Energi ligger även i fronten för fjärrkyla, där fjärrvärmesystemet körs "baklänges" och alstrar låga temperaturer. Förutom Göteborg Energis vindkraftpark i Torshamnen satsar företag som SKF, ABB och Semcon tillsammans med Chalmers på Vindkrafttekniskt Centrum.

En idé går ut på att låta vindkraftens elöverskott producera biogas som via naturgasnätet leds ut till mackarna och bilister som kör på gas. På så sätt kan all vindkraft tas tillvara och man utjämnar även "svackor" då det är vindstilla.

- **Dessutom: Nya spännande, okända kluster**

Det är en jättelik utmaning för näringslivet och dess organisationer att bygga nya broar mellan olika branscher, att skapa nya kluster och samarbeten. Ett

exempel är det som nu sker inom sk Kemiindustriklustret, där oljeraffinaderier, petrokemi och skogsindustri samverkar för att utveckla förnybara råvaror.

Företag inom IT, Visualisering, Mobility (rörlighet), Finans och Kultur är inget unikt Göteborg. Men fördelen för de företag som finns här är att de kan få draghjälp och utveckla nya produkter och tjänster i samverkan med de stora industribranscher som ju faktiskt är unika för vår region.

Områden som IT och Mobility är redan under stark utveckling i Göteborg. Man talar idag om minskat bilåkande – ”Peak Car” - vilket innebär att IT med appar, kopplingar till hyrcyklar, bilpooler mm kan bli affärsidéer i nya spännande företag.

Genom ett ännu tätare samarbete med Akademin utvecklar företagen nya produkter och tjänster som vi idag inte känner till – men som kännetecknas av att man tänkt till och inte gör om samma misstag som tidigare generationer. Cirkulär ekonomi, ett allt vanligare koncept för företag och lokala områden, kan vara ett sådant område. Alltmer material och alltfler produkter levererar funktioner, återanvänds och återvinns. Företag som Stena Recycling, Renova m fl är här av stor betydelse.

Ett annat nytt område som kan utvecklats och där Västsverige skulle kunna bli ett av de ledande i Sverige är så kallad biomimik. Att använda naturen som inspiration för innovationer och med ett nytt ekonomiskt ”tänk” bana nya vägar. Här skulle en helt ny typ av företag och samarbetsformer kunna utvecklas med enorm potential för kontinenter som Afrika, Sydamerika och Asien, som ännu inte hunnit göra om alla misstag som ”Västvärlden” gjort.

Kultur, ”vård/omsorg”, gymnasieutbildning, integration och besöksnäring är exempel på viktiga sakområden. Säljbar kompetens från kommunen skapar inkomst och möjligheter att satsa ännu mer på bra kommunal service i form av skolor, vård/omsorg, kollektivtrafik och kultur. Nya företag kan uppstå ur ”myllan” i de kommunala verksamheterna.

Vem kör, vem styr?

Många tappra försök har på senare år gjorts för att samordna goda initiativ. Men ännu ser vi inget tydligt mönster. Suddigheten gör det också svårt för medborgarna, väljarna, att begripa sig på alternativen och lyfta fram de ledare de mest tror på.

I Kalle Anka-programmet på julafton frågar Jan Långben, medan husvagnen skumpar fram i en livsfarlig nerförsbacke med dragbilen fränkopplad: Vem är det som kör egentligen ?

Samma fråga vill vi ställa oss här:

Vem eller vilka individer och grupperingar har bäst insikter och störst makt att styra och/eller stimulera en utveckling där Göteborg blir superetta i hållbar utveckling – socialt, kulturellt, ekologiskt och ekonomiskt?

Om vår stad och region fullt ut ska förverkliga alla sina spännande möjligheter till år 2030 (och därefter!) måste bli följande fem kraftcentra snarast ta större ansvar:

1. Politiken

För det första: Den största utmaningen är att få till stånd ett politiskt ledarskap som kan leda Göteborg i en hållbar riktning i samklang med näringsliv, akademi, befolkning och omgivande region - att få igång och driva ett samspel, engagera och inspirera för att komma vidare.

En framgångsfaktor hittills har varit det samarbete som utvecklats mellan kommunerna inom Göteborgsregionen i form av GR – Göteborgsregionens Kommunalförbund - och BRG, Business Region Göteborg. En annan har varit samarbetet mellan Göteborgs Stad med sina bolag och näringslivet; på sistone har det dock inte fungerat lika bra på den politiska nivån. Denna samarbetsanda är viktig att återerövra.

En viktig uppgift för den kommunala och regionala politiken är att ha goda relationer med riksdag, regering och centrala organisationer – inte minst för att påverka styrmedel som påskyndar en hållbar utveckling. Regering och riksdag – som representerar hela landet – behöver samtidigt alltmer de stora städerna och regionerna ute i landet för att driva fram en hållbar utveckling.

För det andra: Kommunens roll som ”kraftcentrum” är central. Dels måste alla bolag och förvaltningar arbeta med det interna ”hållbarhetsarbetet”, dels med att medverka aktivt i bygget av ett hållbart Göteborg. Förvaltningar och bolag som Trafikkontoret, Stadsbyggnadskontoret, Miljö- och klimatförvaltningen, Renova, Kretsloppet, Konsument Göteborg, Göteborg Energi, Göteborgs Hamn, bostadsbolagen m fl har en oerhört viktig roll. Utan dessa hade Göteborg aldrig befunnit sig där man är idag. Det hade aldrig varit möjligt om dessa verksamheter skötts av privata företag.

För det tredje har kommunen – med sina politiker i spetsen – en nyckelroll för att initiera, delta i eller hålla ihop projekt och initiativ med externa intressenter som högskolorna och näringslivet. Samma principer som för näringsliv och Akademi måste gälla för kommunen; den kan inte arbeta isolerat utan måste samarbeta med och få input av kompetens, idéer och initiativ utifrån.

Ett problem är att anställda inom kommun och företag har mängder med förutfattade meningar om varandra. Utvalda kategorier tjänstemän/kvinnor borde få genomgå utbildning i projektarbete och samarbete med näringsliv. Idag har de flesta inom kommuner noll koll på företagets villkor och hur de resonerar – och även vice versa. Företagen har ingen koll på kommunens villkor och arbetssätt. Ett nära samarbete med näringslivet och företagen är i framtiden en av nycklarna till framgång för en kommun. Behovet av ”doers” och konkreta resultat ökar hela tiden.

Upphandling inkl teknikupphandling är viktiga områden där politiken och dess organisationer har enorma möjligheter att påverka företagets tjänster och produkter – och borde kunna göra betydligt mer. Tuffa krav som vissa leverantörer/företag klarar av skapar en mer hållbar utveckling och nya marknadsmöjligheter.

Summa: Vi efterlyser ett tydligt politiskt ledarskap för den gröna utvecklingen i Göteborg och Västsverige. Helst i kombination med kraftfulla, kunniga välkända personer från kommun och region som med pedagogisk talang och integritet kan ge röst och ansikte åt det som alla nu måste ägna sig åt. En politisk ledning som inte minst förmår rekrytera chefer som i sin tur är duktiga på organisation, ekonomi, omvärldsanalys, personal och sakkunskap. Och har förmågan att ”leverera”...

- Näringslivet och bankerna

Företagen – framförallt de större – har en viktig roll. De kan agera som draglok i många frågor och bidra till en positiv samhällsutveckling. Det är här som de största ekonomiska resurserna finns.

Både AB Volvo och Volvo Cars engagerar sig kraftfullt i utbildnings- och integrationsfrågor både i och utanför Göteborg. De gör det för att stimulera kommande utbud av potentiella medarbetare, alltså av rena överlevnadsskäl och för att säkra sin konkurrenskraft.

På liknande sätt engagerar sig alltfler företag i olika samarbeten och konstellationer för att stimulera fram utveckling av nya produkter och tjänster.

I Stockholm finns Hagainitiativet, ett tiotal företag som gått samman helt frivilligt ”för att minska näringslivets utsläpp och lyfta klimatfrågan genom att visa att ambitiösa klimatstrategier ger affärsmässiga fördelar och ökad lönsamhet.” När får vi se Göteborgs/Västsveriges motsvarighet till Hagainitiativet ?

Några utmaningar:

- Att bli betydligt mer initiativrik, konkret och handlingsinriktad för att stötta och bidra till Göteborgs hållbara utveckling
- Att företag som sitter på kunskaper tar fler initiativ till produktutveckling och teknikupphandling
- Att initiera flera och ”vassare” demoprojekt och forskningsuppgifter för högskolor och institutioner

Vi ser inget tydligt grönt ledarskap just nu i de västsvenska företagen, även om vi vet att många enskilda jobbar på intensivt, t ex i fordonsindustrin, lantbruksnäringen, kemiföretagen m fl. Sällan ser vi ledare som djärvt vågar satsa betydande riskkapital på gröna anläggningar och produkter. Västsvenska handelskammaren gör förvisso ett jättejobb även om vi ibland tycker att man stundom glömmer bort den gröna dimensionen, den som Världsbankchefen pekar ut som drivmotor nummer ett i den globala ekonomin.

Banker och AP-fonder med sitt potentiella riskkapital har också en given roll att spela för gröna investeringar, lånevillkor och räntesatser. Tar de bollen? Det vi tyvärr ofta förknippar dem med är snarare höga chefslöner parat med en irriterande låg servicenivå för vanligt folk som vill nyttja bankernas tjänster.

Summa: Vi vill att en grupp höga chefer och fackföreningsledare träder fram och tar fight för att Göteborg skall bli den ledande stad för grön tillväxt och handel den var för inte alls länge sedan!

- Media

Media kan sätta dagordningen och har ett enormt inflytande – egentligen utan att behöva ta samma typ av ansvar som politiker och företagare. Men tyvärr ser vi ännu alldeles för få opinionsbildare, ledarskribenter och krönikörer i västsvenska tidningar, tv, bloggar och andra sociala media som fördjupar, granskar och förmedlar kunskap och perspektiv på den gröna omställningen. Kanske beror det på att somliga av dem felaktigt rankar hållbarhet som en ”miljöfråga” snarare än att se kopplingen till tillväxt, marknad, jobb och social välfärd?

Hur som helst, media sätter ofta - på gott och ont – dagordningen i samhällsdebatten; ett exempel är reportagen från Göteborg i Svt:s Uppdrag granskning (2013). De skapade konvulsioner hos både makten och medborgarna.

Ett annat exempel var när GTs chefredaktör Frida Boisen 2013 ställde sig i spetsen för en intensiv kampanj i sin tidning mot trängselskatten i Göteborg.

Missförstå oss inte: Media skall givetvis inte okritiskt svälja visionen om ett mera hållbart Göteborg och de mer eller mindre begåvade åtgärder som lanseras för att nå dit. En tuff granskning är nödvändig. Men när denna väl görs är den tyvärr ofta ytlig och i avsaknad av den baskunskap man borde kunna kräva.

- Akademierna

Teknisk högskola och universitet är en viktig tillgång, hittills förbehållen ett litet antal svenska kommuner/regioner. Vi i ser även ungdomsskolan, inte minst gymnasiet, som ett avgörande verktyg för att öka tempot i hållbarhetsarbetet. Skolförvaltningen och de enskilda skolorna måste ta dessa perspektiv på allvar i planeringen av undervisningen. På Skolverkets hemsida och i regeringens direktiv till verket har dock begreppet hållbar utveckling fått en skamligt undanskymd plats.

Så fort miljö- och klimathot aktualiseras i skolan så hämtar rektorn biologi- eller kemiläraren. Men Göteborg skulle med sina många intressanta industribranscher, framtidsinriktade småföretag och högskolor kunna utveckla en ny modernare form av gymnasieutbildning för ungdomarna. Där byggprogrammen innehåller läran om passivhus, exempel på affärsinriktat miljötänk från Skanska, NCC, Wallenstam m fl bygg- och fastighetsföretag. Där ekonomiutbildningen omfattar föreläsningar och affärsidéer från Stena, Preem, Perstorp m fl olje- och kemikoncerner som ser enorma framtids- och affärsmöjligheter med klimat- och miljöanpassade produkter och tjänster.

På Chalmers och Universitetet borde man vara ännu mera aktiva och delta mer i fältmässiga verklighetsnära projekt – i syfte att bli ledande inom framtida lösningar för ett hållbart samhälle. Chalmers och Universitetet har goda kontakter och samarbeten med många av de större företagen typ Volvobolagen, Ericsson, Vattenfall m fl. Men en viktig uppgift är också att förbättra samspelet med små och medelstora företag.

När det gäller Akademiens samarbete med politiken och tjänstemännen i Göteborgs stad finns goda potentialer för förbättringar. Och det är högst

önskvärt i det alltmer komplexa samhälle vi lever i. Bägge parter skulle kunna ha mycket stor nytta av varandra om man samarbetade i fler utvecklingsprojekt, där det krävs god dokumentering och analys.

Summa: Vi vill att forskarsamhället i Göteborg och regionen än mer ställer sina kunskaper i aktiv tjänst för den gröna omställning som sker eller är på väg att ske i företag och kommuner. Observera att det inte alls bara handlar om naturvetare, teknik och ekonomi utan i minst lika hög grad om beteendeforskning, konsumtionsvetenskap, filosofi. Här har rektorer och högskoleledningar ett stort ansvar. Hur väl förvaltar de det?

- Medborgarna/väljarna

Intresse och engagemang finns, det vet vi som ofta är ute och föreläser och möter folk. Men alltför många västsvenskar lutar sig bakåt, odlar sin täppa och tycker att politiker, företagare och alla andra ska fixa allting. Det är en demokrati på avvägar.

För att få fart på den gröna omställningen måste fler medborgare ställa upp, ta sitt ansvar, anstränga sig. Det finns ju åtskilliga sammanhang där man kan göra nytta och känna sig behövd och inspirerad.

Det minsta vi alla kan göra är att utnyttja våra demokratiska rättigheter och rösta fram de politiker som har förmåga att lyssna, ta till sig och få något gjort – göra vår stad väl rustad för nuet och framtiden.

Win-win – för Göteborg och planeten

Vi är optimister, eftersom vi följt utvecklingen i Västsverige så länge och sett den inneboende kraft som finns här. Men vi är otåliga! Göteborg och göteborgarna har allt att vinna på att så snabbt det går bli mer hållbara, mer robusta – socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Nej, det är inte kostnadsfritt. Men ju längre vi dröjer på steget, desto dyrare och svårare blir det. Och omvänt: Ju snabbare vi är, desto tidigare utfaller bonusen – sundare tillväxt, fler jobb, renare och vackrare natur.

Och det bästa av allt:

När vårt Göteborg – miljonstad eller ej - blir superetta i hållbar utveckling gör vi en insats för att stärka ekosystemen, rättvisan och det goda livet på vår planet. För dagens och morgondagens göteborgare och alla andra världsmedborgare!